

Обґрунтування педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Substantiation of Pedagogical Conditions of Forming Professional Competence of Future Educators of Preschool Educational Institutions

Аліна Дмитренко¹
Alina Dmytrenko

¹ *Oleksandr Dovzhenko Hlukhiv National Pedagogical University*
24 Kyievo-Moskovska Street, Hlukhiv, 41400, Ukraine

DOI: [10.22178/pos.65-8](https://doi.org/10.22178/pos.65-8)

LCC Subject Category:
[LB1775-1785](#)

Received 15.11.2020
Accepted 28.12.2020
Published online 31.12.2020

Corresponding Author:
alinadmurtrenko1990@gmail.com

© 2020 The Author. This article
is licensed under a Creative
Commons Attribution 4.0 License

Анотація. У статті проаналізовано і систематизовано зміст понять «педагогічні умови», «загальні педагогічні умови», «специфічні педагогічні умови». На основі аналізу поданих термінів наведено власне тлумачення поняття «педагогічні умови в системі підготовки майбутніх вихователів» та «специфічні педагогічні умови». У статті визначено і розглянуто комплекс педагогічних умов щодо формування професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти. Описано специфічні педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх вихователів: суттєве збагачення змісту фахових дисциплін, пов'язаних із опануванням інноваційних технологій в освіті; налагодження творчого освітньо-виховного середовища, зорієнтованого на формування у студентів креативного підходу до навчання; поліпшення методичного упорядкування самостійної роботи студентів.

Ключові слова: педагогічні умови, умови, загальні педагогічні умови, специфічні педагогічні умови, майбутні вихователі, освітній процес.

Abstract. The article analyzes and systematizes the content of the concepts «pedagogical conditions», «general pedagogical conditions», «specific pedagogical conditions». Based on the given terms' analysis, the own interpretation of the concept «pedagogical conditions in the system of training future educators» and «specific pedagogical conditions» is presented. The article defines and considers a set of pedagogical conditions for the formation of professional competence of future preschool education educators. The article describes specific pedagogical requirements for the construction of professional competence of future educators: significant enrichment of the content of professional disciplines, related to the mastery of innovative technologies in education; establishing a creative educational environment focused on the formation of students' creative approach to learning; improving the methodological organization of students' independent work.

Keywords: pedagogical conditions, general pedagogical conditions, specific pedagogical conditions, future educators, educational process.

ВСТУП

Концептуальні зміни пріоритетів в системі освіти взагалі та сучасні вимоги до технології дошкільного виховання зокрема передбачають модернізацію структури освітнього процесу підготовки майбутніх вихователів у закладах вищої освіти в частині видозміни підходів до визначення педагогічних умов фор-

мування їх професійної компетентності за рахунок оновлення змісту освітнього процесу та переформатування традиційних прийомів і засобів навчальної діяльності.

У такий спосіб термін «вимога» за своєю робочою сутністю передбачає формування певного завдання, звернення або замовлення, яке хтось ставить перед кимось [18, с. 434].

Водночас будь-яке завдання – це є задекларовані до здійснення обсяги робіт, які можуть бути виконаними за виявом чітко означеної мети і певних умов, що саме й забезпечують вирішення даного завдання. Отже, будь-яка вимога є тим каталізатором, що завбачує набуття специфічного завдання та обумовлює рамкові умови щодо його успішного виконання.

Педагогічні умови в заданому напрямі визначаються як обставини, від яких залежить та за відповідності з якими проваджується цілісний педагогічний процес навчання майбутніх фахівців освітньої (у т. ч. дошкільної) галузі [22, с. 243]. У цьому аспекті педагогічні умови мають визнавати галузеві вимоги конкретного фахового напрямку та забезпечувати обумовлену відповідними стандартами вищої освіти кваліфікаційну результативність професійного рівня педагогів.

У такий спосіб педагогічні умови слід розглядати як оптимальний комплекс зовнішніх (екзогенних) та внутрішніх (ендогенних) чинників, які показують вплив на ефективність навчального процесу в окремій ланці освітньої системи країни. За наданого підходу педагогічні умови – це утворене за дії екзогенних та ендогенних чинників таке освітнє середовище, де можуть бути налагодженими: з одного боку, раціональна побудова освітнього процесу, а з іншого боку, ефективний формат підготовки фахівців педагогічної справи.

З точки зору формування педагогічних умов в системі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти слід виокремити позиції, що представили: Г. Беленька [1], О. Листопад [11], Л. Машкіна [14] та інші дослідники. У цих та сумісних до них за проблематикою розвідках вчені приводять особисті варіації визначення терміну «педагогічні умови», кожна з яких може слугувати базою для авторського пояснення цієї дефініції у векторі тематики дослідження.

Отже, педагогічні умови в системі підготовки майбутніх вихователів – це є середовище, у якому здійснюється формування професійної компетентності фахівців дошкільної освітньої ланки за урахуванням галузевих вимог освітньої парадигми та уможливленого отримання кваліфікаційної результативності стосовно фахового рівня майбутнього педагога – випускників закладу вищої освіти.

Оскільки суспільство визначає подані вимоги перед дошкільною освітою, то коректно стверджувати, що тотожні виклики воно, суспільство, має на вимогу і до сьогоденних чи майбутніх фахівців дошкільної освітньої галузі, як безпосередньо відібраних та навчених виконавців державного замовлення. Реалізація позначених вимог потребує створення комплексу педагогічних умов у формі певних обставин, факторів або чинників екзогенного (зовнішнього) й ендогенного (внутрішнього) середовищ. За тим у класичному сприйнятті під зовнішніми умовами (факторами) слід розуміти наявні перетворення у суспільно-політичній та науково-економічній системах країни (рисунок 1), тоді як внутрішні чинники обумовлюються елементами змінної структури реального освітнього процесу: спрямованістю, методологією, змістом, організацією, формою, технологією, оснащенням тощо.

У цьому випадку відібрані елементи освітнього процесу, як педагогічні умови його провадження, вважаються: 1) основними, тобто тими, що були виокремлені із об'ємного масиву факторів зовнішнього і внутрішнього системних середовищ; 2) узагальненими, які є співпадаючими у відношенні до різних ланок та рівнів освітньої системи. Даний підхід є вельми актуальним, оскільки з точки зору традиційного світогляду термін «умова» – це філософська категорія, що відображує універсальне відношення речі до тих обставин, факторів, чинників зовнішнього та внутрішнього середовищ, які, власне, обумовлюють її виникнення і подальше існування [25, с. 286]. Наявність виділених з масиву універсальних умов чинників, що є відносними до певної речі, певного явища або певного процесу, і забезпечує прояви феномену трансформації потенційних можливостей в наявний результат.

Деталізований аналіз елементів освітнього процесу (рисунок 2) уможливорює надання стислих роз'яснень щодо їх функціонального призначення:

Напря́м показує визначену спрямованість освітнього процесу у тій чи іншій ланці формування професійної компетентності кваліфікованого педагога.

Змі́ст демонструє загальну структуру навчальної програми та послідовність викладення основних дисциплін за планом підготовки майбутніх фахівців.

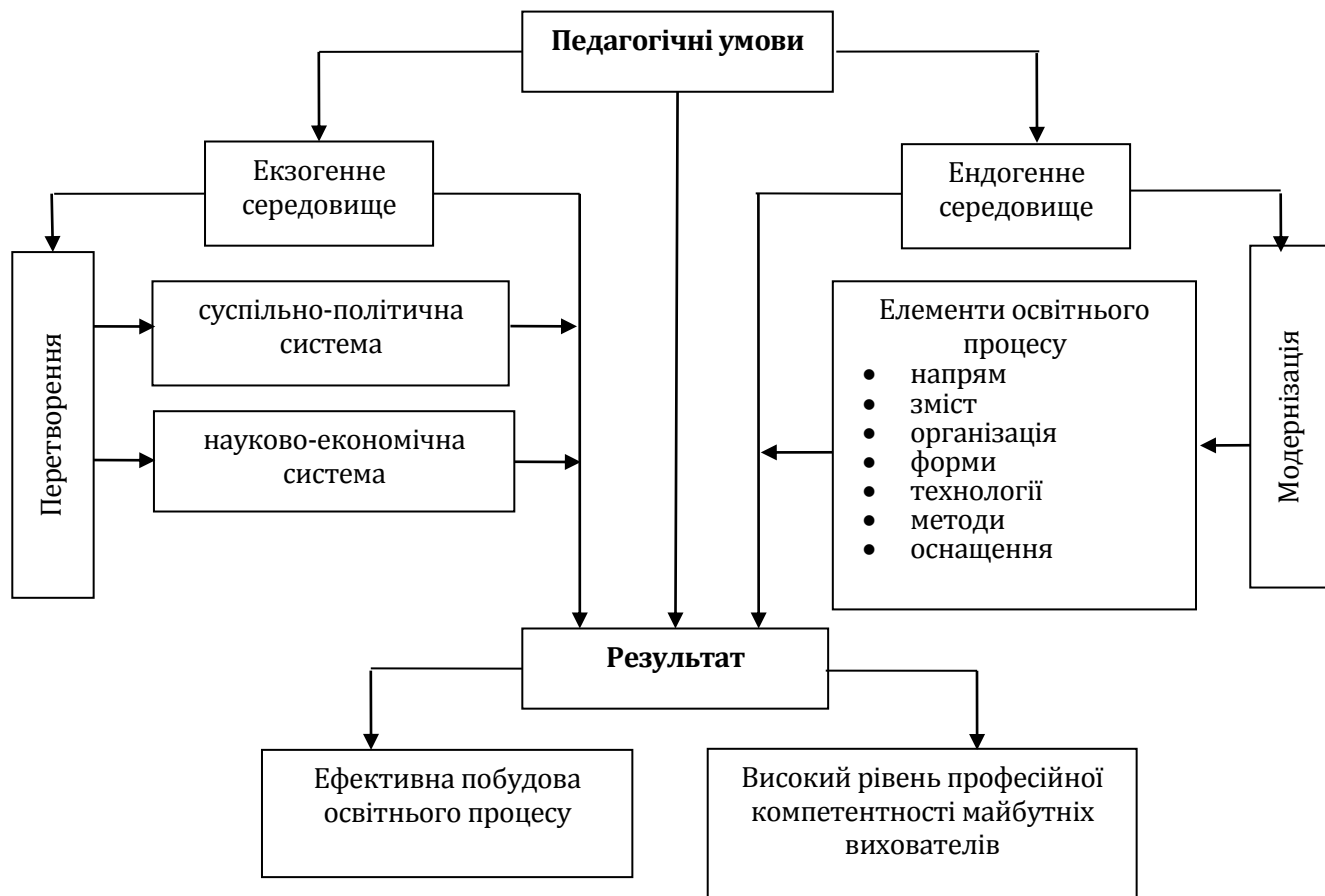

Рисунок 1 – Узагальнена схема сукупності педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Організація завбачує планування навчально-виховної процедури на засадах особистісно-зорієнтованого та компетентнісного підходу до навчання.

Форми адаптують науково-методологічні принципи й установки освітнього процесу до їх практичного застосування у роботі зі студентами.

Технології надають ефективності і результативності навчальному процесу у відповідності з акмеологічними особливостями студентської аудиторії.

Методи супроводжують і пояснюють зміст та технології навчального циклу з урахуванням вікових психолого-педагогічних особливостей студентів.

Оснащення передбачає застосування сучасних інформаційних технологій, у т. ч. для ведення самостійної роботи студентів у форматі дистанційної взаємодії.

Позначені вище узагальнені (тобто такі, що увібрали у себе характерні риси, притаманні усім ланкам та рівням системи освіти) педагогічні умови провадження реальної підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти у контексті формування їх професійної компетентності можуть бути розбиті на окремі групи, що обумовлюють ту чи іншу функціональну сферу системи навчання.

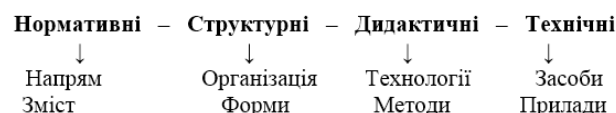

Рисунок 2 – Функціональні групи педагогічних умов в системі підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти

Термін «педагогічні умови» Н. Литвинова [13, с. 110] трактує як визнані обставини, що, з одного боку, сприяють підвищенню резуль-

тативності освітнього процесу у вищій школі, а з іншого боку, забезпечують формування професійної компетентності майбутніх педагогів чітко означеної галузі. За приведеного підходу педагогічні умови розглядаються не як узагальнені чинники, а як спеціалізовані обставини провадження специфічної в системі освіти навчальної діяльності. Іншими словами, за визначенням А. Литвина й О. Мацейко поняття «педагогічні умови» стосується передусім різних аспектів процесу навчання, виховання і розвитку. Воно може вживатися і стосовно цілісної педагогічної системи освіти, і у відношенні її окремих галузевих підсистем чи-то специфічних елементів навчальної діяльності [12, с. 44]. За тим, якщо педагогічні умови у відношенні системи освіти цілком природно можуть бути узагальненими, то педагогічні умови, які безпосередньо стосуються цільових навчальних програм з підготовки майбутніх педагогів тієї або іншої освітньої галузі, повинні бути суто спеціальними у просторі їх фахової підготовки. Такий підхід вбачає моделювання процесу навчання, який стає спрямованим на особис-

тісну підготовку майбутнього фахівця, пов'язуючи аксіологічні характеристики суб'єкта навчання й технологічні підходи до формування його професійної майстерності і творчого піднесення.

За вектором наданого підходу Н. Погоріла зауважує на тому, що педагогічні умови, як сукупність виокремлених (спеціальних, специфічних) обставин, засобів і заходів мають створювати ефективну організацію процесу навчально-пізнавальної діяльності студентів за мети формування їх професійного стилю [15, с. 107]. Таке спрямування педагогічних умов безпосередньо походить із трактування Л. Бірюк поняття «компетентність» у формі соціально-закріпленого освітнього результату, реальних вимог до засвоєння студентами сукупності знань та способів діяльності, стилю поведінки і досвіду у певній галузі суспільної взаємодії [2, с. 49].

Між тим розподіл педагогічних умов на загальні й специфічні зустрічається в багатьох наукових розвідках дослідників у варіаціях, відображених у таблиці 1.

Таблиця 1 – Варіації розподілу педагогічних умов на загальні та специфічні

Автор	Змістовна сутність варіації
Трошкін О., [24, с. 24-25]	У дослідженні наявну сукупність педагогічних умов розбито на дві групи: загальні та специфічні. Під загальними умовами дослідник розуміє організацію навчально-творчої діяльності, проектування змісту навчальних курсів, визначення форм та методів проведення занять, підготовленість викладача та ін. До специфічних педагогічних умов автор відносить окремі види ініціативності студентів у процесі набуття ними того чи іншого рівня професійної компетентності.
Гончаренко Т., [5, с. 107]	Учена виокремлює загальні педагогічні умови як принципи, закони, правила, закономірності тощо. Водночас за процесом вирішення конкретного завдання мають бути сформованими вузькопредметні чи вузькодослідницькі педагогічні умови як такі, що мають суто локальний характер та призначені задля розв'язування заздалегідь визначених навчально-виховних та розвивально-педагогічних завдань.
Литвин А., Мацейко О., [12, с. 44]	За визнанням авторів наукової розвідки загальні педагогічні умови мають спрямованість на змінність у функціонуванні педагогічних систем. Водночас є прийнятними задля тих чи інших педагогічних досліджень такі умови, що встановлюють не першочергове завдання, а поставлені в межах дослідження ті або інші конкретні проблеми.
Голубнича Л., [4, с. 6-7]	У розвідці наведений поділ педагогічних умов на загальні та специфічні у контексті вияву ознак педагогічних технологій. Так, загальні ознаки (умови) притаманні будь-якому процесу у будь-якій галузі. Специфічні ознаки (умови) відносяться до чітко означеного процесу у конкретній галузі.
Сак Т., [17, с. 3-6]	Науковець досліджує загальні і специфічні педагогічні умови як способи дії у педагогічному просторі. Узагальнені способи дії охоплюють усі компоненти навчальної діяльності і стають її орієнтирами. Специфічні способи дії або певні специфічні закономірності стосуються конкретного середовища і мають особистісно-конкретизовану спрямованість.

Подані в таблиці 1 тлумачення знову-таки зосереджують увагу на тій обставині, що задля формування професійної компетентності майбутніх вихователів поряд із застосуванням педагогічних умов загального характеру, мають бути обумовлені й специфічні педагогічні умови, які стосуються налагодження навчального процесу з підготовки фахівців для конкретної освітньої галузі.

Таким чином, за контекстом наведеного дослідження *специфічні педагогічні умови – це сукупність цілеспрямованих обставин, технологій, правил й настанов, які стосуються формування професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти і які націлені забезпечити вимоги освітньої парадигми в реальному освітньому середовищі навчального закладу*. Поняття «специфічні» у заданому випадку будемо сприймати як такі, що характерні для даного процесу й мають своєрідну будову і унікальний склад [20, с. 501].

Аналізуючи зміст специфічних педагогічних умов формування професійної компетентності майбутніх вихователів у процесі штудіювання фахових дисциплін згідно до сформованого плану навчання, доцільно позначити важливість їх добору за вимогами навчальної процедури, такими як: формування позитивної мотивації навчальної діяльності студентів, сприяння всебічному розвитку особистості та її творчих здібностей, отримання практичних навичок за планом самостійної роботи студентів. Таким чином специфічні педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти є конструкторами фахово-педагогічного і творчо-дидактичного концепту організації освітньої діяльності.

Визначаючи місце і роль фахових дисциплін у ході формування професійної компетентності майбутніх вихователів, є необхідним роз'яснити понятійний конструкт «фахові дисципліни». Оскільки згідно з довідниковим ресурсом термін «фахові» – це такі, що є пов'язаними з наявним чи майбутнім фахом спеціаліста у тій або іншій галузі [1, с. 571], а категорія «дисципліни» – то є певна сфера знання або окремий предмет навчання [8, с. 287], буде логічними встановити, що *фахові дисципліни – це виокремлені навчальні курси, які мають неспростовний вплив на професій-*

не становлення педагога у тій або іншій галузі освіти.

У тлумаченні сучасних представників педагогічної науки дефініція «фахові дисципліни» може вбачати: навчальні дисципліни циклу професійної і практичної підготовки, які забезпечують майбутнього спеціаліста як базовими теоретичними знаннями, так і практичними навичками (В. Боса [26]); певні дисципліни, які входять до циклів професійної та практичної підготовки, й частково дисципліни із циклів загальної та наукової підготовки, що формують і поглиблюють професійну компетентність випускників у певній галузі (Г. Чепорова [27]); сукупність дисциплін, які є основою професійної підготовки майбутнього спеціаліста певної галузі освіти, та які забезпечують майбутньому педагогу підґрунтя для подальшої фахової реалізації (М. Шкабаріна [28]); об'єднання дисциплін нормативної частини, які приналежні до циклу професійної й практичної підготовки майбутніх педагогів (О. Федьович [29]); спеціальні дисципліни, які за своїм змістом спрямовані на підготовку висококваліфікованих спеціалістів (С. Мусійчук [30]); базові або ж класичні дисципліни, які забезпечують ґрунтовну змістову підготовку студентів у траєкторії обраної спеціальності та специфіки навчального закладу, формують свідомість, обізнаність і професійну компетентність майбутніх дипломованих фахівців (І. Коханова [31]).

Обговорення проблеми формування професійної компетентності майбутніх фахівців освітньої системи у процесі вивчення фахових дисциплін реалізовували у своїх працях: Л. Іщенко [7], В. Курок [10], Л. Машкіна [14], І. Розмолдчикова [16], С. Тихолаз [23] та інші учені. Визначальним у цих розвідках є узгодження проблеми загальної підготовки майбутніх вихователів дошкільних закладів до професійної діяльності й встановлення педагогічних умов стосовно формування їх професійної компетентності.

Фахівець І. Розмолдчикова вважає, що процес вивчення фахових дисциплін повинен змістовно поєднувати етапи базової педагогічної освіти та практичної підготовки студентів педагогічних спеціальностей [16, с. 12]. За такого сценарію процес вивчення фахових дисциплін С. Тихолаз розглядає як сукупність інтегративних видів діяльності: навчальної (лекції, семінари, лабораторні роботи), квазі-

професійної (аналіз ситуацій, кейс-метод, фахові та рольові ігри), навчально-професійної (виробнича практика, дослідна робота) [23, с. 167-168].

Зі свого боку Л. Загородня [6, с. 72] зосереджує увагу на тому, що згідно до результатів проведеного дослідницею аналізу фахових дисциплін за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта» більшість фахових дисциплін, окрім педагогіки вищої школи і актуальних проблем дошкільної освіти, у більшій мірі спрямовані на формування різновидів професійної компетентності вихователів, аніж функціональних якостей методистів та директорів дошкільних виховних закладів.

Водночас І. Царенко [32] наголошує на тому, що модель традиційного навчання фахових дисциплін у педагогічному ЗВО полягає у засвоєнні на лекціях та під час практичних занять або самостійної роботи «готових знань», які здебільшого мало пов'язані із майбутньою фаховою діяльністю. Між тим знання необхідні педагогу не для їх накопичення, а для подальшого застосування через формування умінь та навичок із використання масиву набутих у ЗВО знань.

Аналіз планів освітнього процесу із підготовки бакалаврів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» визнає можливість виокремити ті навчальні цикли, вивчення яких має якнайбільшою мірою визначати зростання рівня професійності компетентності майбутнього вихователя, аніж не нівелюючи при цьому значення інших дисциплін загальної чи-то професійної підготовки.

Позначений загальний підхід у нашому дослідженні може бути звуженим до трьох найістотніших, на наш погляд, специфічних педагогічних умов:

1. *Суттєве збагачення змісту фахових дисциплін, пов'язаних із опануванням інноваційних технологій в освіті*, що дозволить модернізувати навчальний процес підготовки вихователів за напрямом технологізації їх професійної компетентності співвідносно зі змінами у соціально-психологічному «портреті» дошкільника.

2. *Налагодження творчого освітньо-виховного середовища, зорієнтованого на формування у студентів креативного підходу до навчання*, що за результатами передбачає розвиток у майбутніх вихователів здатності ви-

находити нестандартні і неочікувані підходи до вирішення тих або інших педагогічних завдань.

3. *Поліпшення методичного упорядкування самостійної роботи студентів*, що має призвести до розвитку пізнавальної самостійності студентів й формування у майбутніх вихователів позитивної мотивації по відношенню не лише до процесу навчання, а й до подальшої професійної діяльності,

Далі більш детально означимо сутність кожної із специфічних педагогічних умов, що має бути доречним задля виявлення впливу специфічних умов на рівень професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти за процесом їх навчально-виховної підготовки у системі ЗВО. Такий підхід є цілком логічним, адже за Л. Іщенко термін «педагогічні умови» розглядається у сучасній освітній науці як компонент педагогічної системи, що впливає як на її особистісні, так і на процесуальні аспекти [7, с. 82].

Умова перша: Суттєве збагачення змісту фахових дисциплін, пов'язаних із опануванням інноваційних технологій в освіті.

Сучасний період розвитку життєдіяльності суспільства є тісно пов'язаним із масштабним приведенням в соціально-освітню систему інноваційних перетворень інформаційно-професійного наповнення. Глобальне розповсюдження інформації і навчальних повідомлень є, за думкою В. Курок [10, с. 263], процесом входження у суспільно-національний освітній простір, що супроводжується значними змінами у процедурі підготовки майбутніх педагогів, пов'язаними із внесенням коректив у методи і технології навчальної взаємодії викладачів і студентів.

Між тим поряд зі збагаченням, оновленням, перетворенням змісту існуючих (класичних) фахових дисциплін у навчальних планах закладів вищої освіти, що готують майбутніх вихователів, можуть з'являтися й оригінальні спецкурси чи спеціально розроблені дисципліни вільного вибору студентів, побудовані у формі модульного структурування на основі авангардних світових практик. Залучення в освітній процес позначених навчальних форм обумовлено зростанням статусу творчої компоненти освіти, яка передбачає активізацію учасників процесу навчання з одночасним зростанням креативно-пошукової самостій-

ності студентів. У цьому напрямі залучення інноваційних технологій, серед яких найбільш дієвими є активні та інтерактивні методи навчання, має стати важливим підґрунтям для нарощення плідної взаємодії викладача зі своїми студентами.

У відповідності до приведеного раніше, реалізація специфічної педагогічної умови суттєвого збагачення змісту фахових дисциплін, пов'язаних з опануванням інноваційних технологій в освіті, передбачає коригувальне доповнення змістового наповнення фахових дисциплін в частині оновлення, актуалізації й вдосконалення їх навчального матеріалу та методичних рекомендацій, що, зрештою, має стати до нагоди у підготовці кваліфікованих вихователів дошкільної освіти, які спроможні вирішувати нетипові фахові-практичні й творчо-пошукові завдання.

Умова друга: Налагодження творчого освітньо-виховного середовища, зорієнтованого на формування у студентів креативного підходу до навчання.

Вибір наданої специфічної педагогічної умови обумовлюється актуальністю середовищного підходу в освіті та базується на сприйнятті середовища як такого, що створює комфортну атмосферу для існування та розвитку об'єкта або суб'єкта [20, с. 137]. З приведених позицій освітнє середовище корелюється з таким визначенням, як «дійсність, за якої відбувається діяльність людини, яка є спрямованою на утворення чогось». З цим твердженням погоджується С. Гессен, коли стверджує про те, що освітнє середовище – це таке середовище, у якому особистість навчається не тільки-но вільному вибору напрямів досягнення визначеної мети, а й сама приймає участь у досягненні результату [3, с. 64].

Середовище, яке оточує суб'єкта в навчально-виховному закладі, є, згідно з трактовкою Д. Ротфорт [33], і освітнім, і виховним середовищем. Освітнє середовище у цьому ракурсі розглядається як цілісність спеціально організованих умов розвитку особистості. Виховне середовище – це сукупність обставин, що так чи інакше впливають на особистісний розвиток певного суб'єкта й сприяють його входженню у сучасну культуру. У цьому разі під освітньо-виховним середовищем учена визнає спеціально організовану педагогічну взаємодію чи-то структуровану систему педагогічних факторів та умов формування со-

ціально-професійного рівня окремо взятого суб'єкта громадської спільноти, як майбутнього сертифікованого фахівця у певній галузі суспільно-освітнього розвитку країни.

За традиційної концепції функція навчання обумовлює надання викладачем тій або іншій студентській аудиторії свого (певною мірою суб'єктивного) бачення фахової проблеми у вигляді заздалегідь сформованого масиву знань та утворення на їх основі новітніх умінь і навичок. У такий спосіб, за думкою І. Скоморовської [34], викладач є суб'єктом навчання, тобто продуцентом інформації, а вже студенти виступають у ролі об'єктів професійного впливу викладача, як набувачі навчальної інформації, залишаючись при цьому пасивними слухачами, які мають сприймати, засвоювати та відтворювати фахову інформацію, практично не маючи можливості задіяти ресурс своєї особистої пізнавальної активності.

Розв'язати сформовану проблему дозволяє налагодження творчого освітньо-виховного середовища, яке, за трактуванням В. Ковальчук [35], визнається як відносно цілісна частина взаємодії педагога, що визнає творчий пошук шляхів нівелювання тих чи інших негативних чинників розвитку особистості та оптимізує її зростання як носія кращого духовного здобутку людства. Доленосними завданнями у такому пошуку є: надання суб'єкту навчання життєво необхідних знань, умінь і навичок; формування здатності вирішувати нетипові педагогічні завдання, запроваджувати новітні інформаційні технології; бути мобільним суб'єктом, здатним адаптуватися до складних, постійно змінюваних умов освітнього простору.

Творче освітньо-виховне середовище має ефективно підтримувати розвиток у студентів креативного підходу до процесу навчання, що пов'язано із оволодінням майбутніми вихователями навичок творчого мислення. На думку К. Приходченко [36] творче освітнє середовище залучене супроводжувати перехід від репродуктивного засвоєння знань до активної творчої взаємодії. Разом з тим І. Корякіна наголошує на тому, що провідною психолого-педагогічною проблемою освіти стає як заохочення, так і спрямування творчого розвитку особистості [9, с. 254].

Аналіз наведеного вище подає можливість вивчати творче освітньо-виховне середовище

як певну сукупність методологічних позицій, особливостей, варіацій і різновидів, здатних до змін у різних освітніх галузях, які займаються навчанням й вихованням індивідуумів, а так само досліджувати педагогічно-загальне в частині особистісно-творчого сприйняття світу окремими особистостями. За такого вияву творчого освітньо-виховного середовища важлива роль буде належати викладачу, як педагогічному суб'єкту певної освітньої стратегії. Термін «стратегія» у такому розумінні слід сприймати як спосіб дій чи-то лінію поведінки суб'єкта; механізм досягнення цілі; загальний план певної діяльності.

У якості проміжного підсумку приведених роздумів коректно стверджувати, що пріоритетним завданням створення творчого освітньо-виховного середовища є забезпечення кожного студента прийомами урахування його інтересів, здібностей і можливостей, у т. ч. здатності до рефлексії, самовизначення й самоорганізації. За озвученого контексту виходить, що будь-яке творче освітньо-виховне середовище тільки-но тоді матиме вплив на формування професійної компетентності суб'єкта, коли такий суб'єкт вибере дане середовище орієнтиром у нинішньому навчанні та подальшій фаховій діяльності і розпочне активно самореалізовуватися у структурі середовищного конструкту. Результатом особистісного творчого самопошуку має стати формування «креативності» чи-то «педагогічної креативності», як: системи здібностей майбутнього педагога; здатності особистості відмовитися від стереотипних способів мислення; властивості суб'єкта, що так або інакше впливає на творчу продуктивність; сприйнятливості педагога до нових ідей; творчого потенціалу індивіда, що виявляється не лише в оригінальних продуктах власної діяльності, а у мисленні, почуттях, спілкуванні з іншими людьми; спроможності швидко та неординарно розв'язувати проблемні ситуації.

Значимість конструювання педагогічної креативності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти вивчали у наукових працях О. Листопад [11] та інші вчені. У цих і багатьох інших розвідках дослідники педагогічної галузі відзначають, що на сьогодні педагогіка повинна бути спрямована на розвиток творчої, креативної особистості на засадах гуманітарно-освітньої парадигми.

Водночас О. Листопад наголошує на існуючих відмінностях у педагогічній творчості вихователя дошкільного освітнього закладу і вчителя середньої школи, які є пов'язаними із: виконанням професійних функцій, метою та змістом завдань, особливостями взаємодії та спілкування із дошкільниками, суворим режимом дня тощо. Такі особливості майбутньої професійної діяльності вихователя вбачають і наявні відмінності у формуванні професійної компетентності, точніше на розподіл окремих видів компетентностей (когнітивної, знанневої, комунікативної, творчої, психологічної, креативної, організаційної та інших) за формою подання, часовими нормативами, структурою занять тощо [11, с. 59-82].

У якості підсумовуючого судження маємо висловити думку про існуючу в сфері підготовки майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти суперечність між сучасними запитами суспільства у креативному, неординарному і прогресивному випускникові закладу вищої освіти та фактичною навчально-виховною системою таких закладів зі своєю націленістю на підготовку педагогів-виконавців теоретичного спрямування, ігноруючи при цьому масштабний розвиток їх креативного потенціалу.

Виконання педагогічної умови налагодження творчого освітньо-виховного середовища, зорієнтованого на формування у студентів креативного підходу до навчання, уможливорює формування у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти спроможності винаходити нестандартні, нетипові та неординарні рішення у складних обставинах дошкільного навчання і виховання.

Умова третя: Поліпшення методичного упорядкування самостійної роботи студентів (за спеціальністю 012 «Дошкільна освіта»).

Сприймаючи обумовлену вище необхідність щодо формування у майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти здатності до креативного підходу в межах вибраної ними професії, педагогічно-виховна система ЗВО повинна винаходити та реалізовувати інноваційні форми організації творчої діяльності студентів, у т. ч. на засадах всебічного структурного розгалуження їх самостійної роботи за напрямом технологізації професійної підготовки кваліфікованих педагогів.

З цього приводу В. Нагаєв [37] визнає, що в умовах технологізації самостійної роботи студентів викладач має стати каталізатором навчально-творчої діяльності, а генератором ідей – креативні якості студента, що в інтегральній єдності цільової навчальної програми забезпечить фахову самореалізацію індивіда та формування творчого компонента професійної компетентності фахівця. Позначена самостійність або індивідуалізація в роботі дозволить студентові відпрацьовувати набуття професійних знань умінь і навичок без допомоги ззовні від викладача-куратора, а більшим виміром покладатися як на особисті здібності, так і на здатність до організації власної навчальної процедури.

Між тим самостійність майбутніх вихователів у навчанні не є їх особистою і безконтрольною справою. Управління самостійною роботою обов'язково повинно передбачати керівництво освітньою діяльністю, визначення об'ємів професійного матеріалу, формування доступного методичного супроводу і встановлення дієвого зворотного зв'язку на підставі проявів функції саморефлексії. За концептуальним напрямом структуризації ефективного здійснення студентами самостійної роботи, має бути проведеною, за думкою вчених, зміна існуючої парадигми освіти, згідно до якої в центрі педагогічної системи перебуватиме не заклад вищої освіти чи викладач, а студент, як продовжувач буття суспільства.

Зокрема, Л. Врочинська [38] обумовлює актуальну залежність рівня освіченості, вихованості, розвитку майбутнього покоління від підготовки вихователів закладів дошкільної освіти, адже саме дошкільний вік є основою формування особистості майбутнього громадянина країни. Важливість підготовки вихователів розглядається у співвідношенні із самостійною навчально-розвивальною творчою діяльністю студентів під час формування їх професійної компетентності за умови поліпшення методичного упорядкування самостійної роботи.

У трактуванні словникового ресурсу поняття «упорядкування» визначається як: доведення чого-небудь до визнаного ладу та встановлення належного порядку у чомусь; гарно налаштоване середовище для сприйняття чогось; систематизація і складання у заданій послідовності навчального матеріалу [21, с. 467]. Категорія «методичний» визнається

як такий, що відноситься до методики, та визначається як той, що здійснюється за визначним планом, цілком послідовний й організаційно систематичний [19, с. 692].

Отже, поняття «методичне упорядкування» можна визначити як *відповідно налаштоване середовище для набуття студентом професійної компетентності й складання в обумовленому трактуванні навчального матеріалу, що відноситься до методики послідовного і систематичного набуття фахових знань.*

Самостійна робота майбутніх вихователів може базуватися на їх навчально-творчій діяльності, яка стосується опрацювання окремих змістовних модулів, що є продуктом відповідного методичного супроводу. У такий спосіб викладач має статус консультанта, що розробляє методичні рекомендації, коригує їх змістовну частину, підказує та виконує інші навчально-дидактичні функції.

Передуючий аналіз навчальних планів зі спеціальності 012 «Дошкільна освіта», сформованих відповідно до стандарту вищої освіти, дозволяє виявити дисципліни найбільшої впливовості на розвиток здатності студентів до творчо-розвивальних інновацій у системі дошкільної освіти. Однією з таких дисциплін, впроваджених у напрям підготовки майбутніх вихователів, визнано курс «Інноваційні технології в освіті» чи «Інноваційні технології в дошкільній освіті». За проходження поданого курсу, що за навчальних планів опановується після засвоєння алгоритму фахових методик дошкільної освіти, студенти формують інструментарій поглиблення та розширення технологічних інноваційних прийомів, як раціональних механізмів та засобів креативно-розвивальної професійної діяльності.

Додатки, методичні вказівки чи методичні рекомендації до вказаного курсу спрямовані на більш ґрунтовне засвоєння основних технологій у сфері здійснення професійної діяльності, здобуття психологічної готовності до сприйняття новітніх освітніх підходів, розвитку творчої толерантності. Не зважаючи на різні формати провадження самостійної роботи, студенти творчо аналізують актуальні технології дошкільної освіти та пропонують свої варіанти їх практичної реалізації.

Л. Машкіна з цього приводу відзначає, що майбутні вихователі дошкільних закладів повинні вміти працювати в ринкових умовах,

виказувати професіоналізм і творчий підхід до вирішення освітніх проблем, бути ініціативними та здатними використовувати інноваційні педагогічні технології [14, с. 115].

Узагальнення приведених міркувань та визначень наукової періодики надає можливість стверджувати, що провадження студентами самостійної роботи щодо опанування прогресивних інноваційних технологій в дошкільній освіті спричиняє значний вплив на процес їх професійної підготовки та конкурентоспроможність у майбутній фаховій діяльності.

Запровадження педагогічної умови поліпшення методичного упорядкування самостійної роботи студентів за фактом має приз-

вести до розвитку пізнавальної самостійності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти та формування у сучасних студентів позитивної мотивації стосовно не тільки до процесу навчання, а й до професійної діяльності як такої.

ВИСНОВКИ

Зазначені специфічні педагогічні умови сприяють підвищенню рівня сформованості професійної компетентності майбутніх вихователів закладів дошкільної освіти і мають бути покладеним в основу проектування відповідної педагогічної моделі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ / REFERENCES

1. Bohush, A. M., Bieliienka, H. V., Bohinich, O. L., & Havrysh, H. V. (2012). *Bazovyi komponent doshkilnoi osvity* [Base component of preschool education]. Kyiv: Vydavnytstvo (in Ukrainian)
[Богуш, А. М., Беленька, Г. В., Богініч, О. Л., & Гавриш Н. В. (2012). *Базовий компонент дошкільної освіти*. Київ: Видавництво].
2. Biriuk, L. Ia. (2009). *Komunikatyvna kompetentnist maibutnoho vchytelia pochatkovykh klasiv: teoriia i tekhnologii* [Communicative competence of future teacher of initial classes: theory and technologies]. Hlukhiv: Hlukhiv NPU im. O. P. Dovzhenka (in Ukrainian)
[Бірюк, Л. Я. (2009). *Комунікативна компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і технології*. Глухів: Глухівський НПУ ім. О. П. Довженка].
3. Hessen, S. Y. (1995). *Osnovy pedagogiki. Vvedenie v prikladnuyu filosofiyu* [Bases of pedagogics. Introduction to the applied philosophy]. Moscow: Shkola-Press (in Russian)
[Гессен, С. И. (1995). *Основы педагогики. Введение в прикладную философию*. Москва: Школа-Пресс].
4. Holubnycha, L. O. (2014). *Rozvytok pedahohichnykh tekhnologii u dydaktychnii nauksi* [Development of pedagogical technologies is in didactics science]. *Pedahohika ta psykholohiia*, 45, 1-10 (in Ukrainian)
[Голубнича, Л. О. (2014). Розвиток педагогічних технологій у дидактичній науці. *Педагогіка та психологія*, 45, 1-10].
5. Honcharenko, T. Ie. (2015). *Rol pedahohichnykh umov u zabezpechenni yakosti profesiinoi pidhotovky maibutnykh inzheneriv-prohramisti u tekhnichnomu universyteti* [A role of pedagogical terms is in providing of quality of professional preparation of future inzheneriv-programisti in a technical university]. *Teoriia i praktyka upravlinnia sotsialnyu systemamy*, 1, 105 (in Ukrainian)
[Гончаренко, Т. Є. (2015). Роль педагогічних умов у забезпеченні якості професійної підготовки майбутніх інженерів-програмістів у технічному університеті. *Теорія і практика управління соціальними системами*, 1, 105].
6. Zahorodnia, L. P. (2019). *Formuvannia hotovnosti mahistriv do zabezpechennia upravlinnia yakistiu osvitnoho protsesu v zakladi doshkilnoi osvity pid chas vyvchennia fakhovykh dystsyplin* [Forming of readiness of master's degrees to providing of management quality of educational process in establishment of preschool education during the study of professional disciplines]. *Pedahohichniy dyskurs*, 26, 69-76 (in Ukrainian)
[Загородня, Л. П. (2019). Формування готовності магістрів до забезпечення управління

якістю освітнього процесу в закладі дошкільної освіти під час вивчення фахових дисциплін. *Педагогічний дискурс*, 26, 69-76].

7. Ishchenko, L. V. (2018). Orhanizatsiino-pedahohichni umovy pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv doshkilnoi osvity do rozvytku tvorchoho potentsialu ditei 5-6 rokiv [Organizational and pedagogical conditions for training future specialists in preschool education to develop the creative potential of children 5-6 years]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: Pedahohika. Sotsialna robota*, 1(42), 82–86 (in Ukrainian)
[Ищенко, Л. В. (2018). Організаційно-педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до розвитку творчого потенціалу дітей 5-6 років. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*, 1(42), 82-86].
8. Kyzenko, V. I. (2016). *Variatyvnyi komponent zmistu osvity starshoi shkoly yak vazhlyvyi skladnyk systemy neperervnoi profesiinoi osvity* [A variable component of the content of high school education as an important component of the system of continuing vocational education]. *Dydaktyka: teoriia i praktyka*, 1, 58–64 (in Ukrainian)
[Кизенко, В. І. (2016). Варіативний компонент змісту освіти старшої школи як важливий складник системи неперервної професійної освіти. *Дидактика: теорія і практика*, 1, 58-64].
9. Koriakina, I. V. (2018). Rozvytok khudozhnoi tvorchosti ditei 6-ho roku zhyttia na zasadakh vilnoho vykhovannia [Development of artistic creativity of children of the 6th year of life on the basis of free education]. *Innovatsiina pedahohika*, 3, 254–257 (in Ukrainian)
[Корякіна, І. В. (2018). Розвиток художньої творчості дітей 6-го року життя на засадах вільного виховання. *Інноваційна педагогіка*, 3, 254-257].
10. Kurok, V. P. (2012). Vykorystannia kompiuternykh tekhnolohii u protsesi vuvchennia fakhovykh dystsyplin maibutnimy inzheneramy-pedahohamy [The use of computer technology in the process of studying professional disciplines by future engineers-teachers]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Serii: Pedahohichni nauky*. 22(5), 261–267 (in Ukrainian)
[Курок, В. П. (2012). Використання комп'ютерних технологій у процесі вивчення фахових дисциплін майбутніми інженерами-педагогами. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки*, 22(5), 261-267].
11. Lystopad, O. A. (2016). *Teoretyko-metodychni zasady formuvannia profesiino-tvorchoho potentsialu maibutnikh vykhovateliv doshkilnykh navchalnykh zakladiv* [Theoretical and methodological principles of formation of professional and creative potential of future educators of preschool educational institutions] (Doctoral dissertation). Odesa (in Ukrainian)
[Листопад, О. А. (2016). *Теоретико-методичні засади формування професійно-творчого потенціалу майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів* (Докторська дисертація). Одеса].
12. Lytvyn, A., & Matseiko, O. (2013). Metodolohichni zasady poniattia "pedahohichni umovy" [Methodological principles of the concept of "pedagogical conditions"]. *Pedahohika i psykholohiia profesiinoi osvity*, 4, 43–63 (in Ukrainian)
[Литвин, А., & Мацейко, О. (2013). Методологічні засади поняття «педагогічні умови». *Педагогіка і психологія професійної освіти*, 4, 43-63].
13. Lytvynova, N. V. (2018). *Formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh pedahohiv profesiinoho navchannia budivelnoho profilu v protsesi vyrobnychoi praktyky* [Formation of professional competence of future teachers of professional training of construction profile in the process of industrial practice] (Doctoral thesis). Hlukhiv (in Ukrainian)
[Литвинова, Н. В. (2018). *Формування професійної компетентності майбутніх педагогів професійного навчання будівельного профілю в процесі виробничої практики* (Кандидатська дисертація). Глухів].
14. Mashkina, L. A. (2018). Teoretychni zasady innovatsiino-profesiinoi pidhotovky maibutnikh pedahohiv [Theoretical principles of innovative and professional training of future teachers].

- Pedahohichnyi almanakh*, 38, 114–119 (in Ukrainian)
[Машкіна, Л. А. (2018). Теоретичні засади інноваційно-професійної підготовки майбутніх педагогів. *Педагогічний альманах*, 38, 114-119].
15. Pohorila, N. I. (2018). *Pedahohichni umovy formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh ahrotekhniv u ahrarnykh koledzhakh* [Pedagogical conditions for the formation of professional competence of future agricultural technicians in agricultural colleges] (Doctoral thesis). Kyiv (in Ukrainian)
[Погоріла, Н. І. (2018). *Педагогічні умови формування професійної компетентності майбутніх агротехніків у аграрних коледжах* (Кандидатська дисертація). Київ].
16. Rozmolodchukova, I. V. (2011). *Formuvannia profesiinoho imidzhu vchytelia pochatkovykh klasiv u protsesi vyvchennia fakhovykh dystsyplin* [Formation of professional image of a primary school teacher in the process of studying professional disciplines] (Doctoral thesis). Kirovohrad (in Ukrainian)
[Розмолодчикова, І. В. (2011). *Формування професійного іміджу вчителя початкових класів у процесі вивчення фахових дисциплін* (Автореферат кандидатської дисертації). Кіровоград].
17. Sak, T. V. (2013). *Psikhologichni umovy realizatsii Derzhavnogo standartu pochatkovoï zahalnoi osvity dlia ditei z osoblyvymy osvityny* [Psychological conditions for the implementation of the State Standard of Primary General Education for Children with Special Education]. *Defektologiya*, 3, 3–6 (in Ukrainian)
[Сак, Т. В. (2013). Психологічні умови реалізації Державного стандарту початкової загальної освіти для дітей з особливими освітніми. *Дефектологія*, 3, 3-6].
18. Bilodid, I. K. (Ed.). (1972). *Slovnyk ukraïnskoï movy* [Dictionary of the Ukrainian language] (Vol. 3). Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian)
[Білоїд, І. К. (Ред.). (1972). *Словник української мови* (Т. 3). Київ: Наукова думка].
19. Bilodid, I. K. (Ed.). (1973). *Slovnyk ukraïnskoï movy* [Dictionary of the Ukrainian language] (Vol. 4). Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian)
[Білоїд, І. К. (Ред.). (1973). *Словник української мови* (Т. 4). Київ: Наукова думка].
20. Bilodid, I. K. (Ed.). (1978). *Slovnyk ukraïnskoï movy* [Dictionary of the Ukrainian language] (Vol. 9). Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian)
[Білоїд, І. К. (Ред.). (1978). *Словник української мови* (Т. 9). Київ: Наукова думка].
21. Bilodid, I. K. (Ed.). (1979). *Slovnyk ukraïnskoï movy* [Dictionary of the Ukrainian language] (Vol. 10). Kyiv: Naukova dumka (in Ukrainian)
[Білоїд, І. К. (Ред.). (1979). *Словник української мови* (Т. 10). Київ: Наукова думка].
22. Semenov, A. V. (2006). *Slovnyk-dovidnyk z profesiinoi pedahohiky* [Dictionary-reference book on professional pedagogy]. Odesa: Palmira (in Ukrainian)
[Семенов, А. В. (2006). *Словник-довідник з професійної педагогіки*. Одеса: Пальміра].
23. Tykholaz, S. I. (2011). *Kontekstnyi pidkhid do orhanizatsii navchalnoho protsesu yak umova rozvytku profesiinoi spriamovanosti studentiv medychnoho universytetu* [Contextual approach to the organization of the educational process as a condition for the development of professional orientation of medical university students]. *Zbirnyk naukovykh prats Khmelnytskoho instytutu sotsialnykh tekhnologii*, 4, 165–169 (in Ukrainian)
[Тихолаз, С. І. (2011). Контекстний підхід до організації навчального процесу як умова розвитку професійної спрямованості студентів медичного університету. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій*, 4, 165-169].
24. Troshkin, O. V. (2004). *Pedahohichni umovy rozvytku initsiatyvnosti maibutnikh dyzaineriv u protsesi navchalno-tvorchoï diialnosti* [Pedagogical conditions for the development of initiative of future designers in the process of educational and creative activities] (Doctoral thesis). Luhansk (in Ukrainian)
[Трошкін, О. В. (2004). *Педагогічні умови розвитку ініціативності майбутніх дизайнерів у*

процесі навчально-творчої діяльності (Автореферат кандидатської дисертації). Луганськ].

25. Konstantinov, F. V. (Ed.). (1964). *Filosofskaya entsiklopediya* [Philosophical Encyclopedia] (Vol. 5). Moscow: Sovetskaya entsiklopediya (in Russian)
[Константинов, Ф. В. (Ред.). (1964). *Философская энциклопедия* (Т. 5). Москва: Советская энциклопедия].
26. Bosa, V. P. (2018). Mistse i rol fakhovykh dystsyplin u protsesi formuvannia movlennievoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv inozemnykh mov [The place and role of professional disciplines in the process of formation of speech competence of future foreign language teachers]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Pedagogichni nauky*, 1(92), 48–53 (in Ukrainian)
[Боса, В. П. (2018). Місце і роль фахових дисциплін у процесі формування мовленнєвої компетентності майбутніх учителів іноземних мов. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки*, 1(92), 48–53].
27. Cheporova, H. Ye. (2011). Vyznachennia ta klasyfikatsiia fakhovykh dystsyplin yak osnovy formuvannia profesiinoi kompetentnosti maibutnikh ekonomisti [Definition and classification of professional disciplines as the basis for the formation of professional competence of future economists]. *Uchjonye zapiski Tavricheskogo nacional'nogo universytetu imeni V.I. Vernadskogo. Jekonomika i upravlenie*, 24(2), 192–203 (in Ukrainian)
[Чепорова, Г. Є. (2011). Визначення та класифікація фахових дисциплін як основи формування професійної компетентності майбутніх економістів. *Учёные записки Таврического национального университета имени В.И. Вернадского. Экономика и управление*, 24(2), 192–203].
28. Shkabarina, M. A. (2016). Navchalno-vykhovnyi potentsial fakhovykh dystsyplin u konteksti rozvytku pedagogichnoi kreatyvnosti maibutnikh uchyteliv pochatkovoï shkoly [Educational potential of professional disciplines in the context of development of pedagogical creativity of future primary school teachers]. *Naukovyi ohliad*, 8(29), 1–9 (in Ukrainian)
[Шкабаріна, М. А. (2016). Навчально-виховний потенціал фахових дисциплін у контексті розвитку педагогічної креативності майбутніх учителів початкової школи. *Науковий огляд*, 8(29), 1–9].
29. Fedovych, O. M. (2015). Model formuvannia profesiinoho interesu maibutnikh uchyteliv fizyky [Model of formation of professional interest of future physics teachers]. *Pedagogichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnologii*, 1(45), 385–391 (in Ukrainian)
[Федьович, О. М. (2015). Модель формування професійного інтересу майбутніх учителів фізики. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 1(45), 385–391].
30. Musiichuk, S. M. (2013). Mozhlyvosti nefakhovykh dystsyplin pry formuvanni samoefektyvnosti maibutnikh veterynarnykh likariv [Possibilities of non-professional disciplines in the formation of self-efficacy of future veterinarians]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoho universytetu bioresursiv i pryrodokorystuvannia Ukrainy. Serii: Pedagogika, psykholohiia, filozofii*, 192(2), 363–369 (in Ukrainian)
[Мусійчук, С. М. (2013). Можливості нефахових дисциплін при формуванні самоєфективності майбутніх ветеринарних лікарів. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія: Педагогіка, психологія, філософія*, 192(2), 363–369].
31. Kokhanova, I. (2013). Vuzki fakhovi dystsypliny yak zaporuka otrymannia yakisnoi vyshchoi bibliotechnoi osvity (dosvid KhDAK) [Narrow professional disciplines as a guarantee of obtaining quality higher library education (experience of KhDAK)]. *Visnyk Knyzhkovoï palaty*, 3, 18–20 (in Ukrainian)
[Коханова, І. (2013). Вузкі фахові дисципліни як запорука отримання якісної вищої бібліотечної освіти (досвід ХДАК). *Вісник Книжкової палати*, 3, 18–20].

32. Tsarenko, I. L. (2013). Diialnisnyi pidkhdid u vuvchenni fakhovykh dystsyplin maibutnimi vchyteliamy tekhnologii [Activity approach in the study of professional disciplines by future teachers of technology]. *Naukovi zapysky. Serii: problemy metodyky fizyko-matematychnoi i tekhnolohichnoi osvity*, 4(1), 327–332 (in Ukrainian)
[Царенко, І. Л. (2013). Діяльнісний підхід у вивченні фахових дисциплін майбутніми вчителями технологій. *Наукові записки. Серія: проблеми методики фізико-математичної і технологічної освіти*, 4(1), 327–332].
33. Rotfort, D. V. (2013). Osvitno-vykhovne seredovishche formuvannia kultury zdorov'ia molodshoho shkoliara u vzaiemodii sim'i ta shkoly [Educational environment for the formation of a culture of health of primary school children in the interaction of family and school]. *Teoretyko-metodychni problemy vykhovannia ditei ta uchnivskoi molodi*, 17(2), 230-238 (in Ukrainian)
[Ротфорт, Д. В. (2013). Освітньо-виховне середовище формування культури здоров'я молодшого школяра у взаємодії сім'ї та школи. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*, 17(2), 230-238].
34. Skomorovska, I. (2017). Vykorystannia innovatsiinykh tekhnologii u profesiinii pidhotovtsi maibutnikh vykhovateliv DNZ [The use of innovative technologies in the training of future educators]. *Osvitnii prostir Ukrainy*, 11, 104–109 (in Ukrainian)
[Скоморовська, І. (2017). Використання інноваційних технологій у професійній підготовці майбутніх вихователів ДНЗ. *Освітній простір України*, 11, 104–109].
35. Kovalchuk, V. A. (2017). Formuvannia tvorchoho potentsialu osvitno-vykhovnoho seredovishcha u konteksti vymoh do osobystosti vchytelia-novatora [Formation of creative potential of educational environment in the context of requirements to the personality of the teacher-innovator]. In Dubaseniuk, O. A. (Ed). *Teoretychni i metodychni zasady rozvytku i samovdoskonalennia osobystosti pedahoha-novatora v konteksti modernizatsii novoi ukrainskoi shkoly* (p. 130–138). Zhytomyr: Vyd-vo Yevenok O. O. (in Ukrainian)
[Ковальчук, В. А. (2017). Формування творчого потенціалу освітньо-виховного середовища у контексті вимог до особистості вчителя-новатора. В Дубасенюк, О. А. (Ред). *Теоретичні і методичні засади розвитку і самовдосконалення особистості педагога-новатора в контексті модернізації нової української школи* (с. 130–138). Житомир: Вид-во Євенко О. О.].
36. Prykhodchenko, K. I. (2011). *Tvorche osvitno-vykhovne seredovishche: teoretychni i praktychni kontsepty* [Creative educational environment: theoretical and practical concepts]. Donetsk: Noulidzh (in Ukrainian)
[Приходченко, К. І. (2011). *Творче освітньо-виховне середовище: теоретичний і практичний концепти*. Донецьк: Ноулідж].
37. Nahaiev, V. M. (2011). Tekhnolohichni zasady upravlinnia samostiinoiu ta indyvidualnoiu robotoiu studentu [Technological principles of management of independent and individual work of students]. *Vytoky pedahohichnoi maisternosti*, 8(1), 40-45 (in Ukrainian)
[Нагаєв, В. М. (2011). Технологічні засади управління самостійною та індивідуальною роботою студенту. *Витоки педагогічної майстерності*, 8(1), 40-45].
38. Vrochynska, L. I. (2018). Pedahohichni umovy pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv doshkilnoi osvity do zastosuvannia innovatsiinykh tekhnologii u roboti z ditmy [Pedagogical conditions of preparation of future specialists of preschool education for application of innovative technologies in work with children]. *Naukovyi visnyk Kremenetskoi oblasnoi humanitarno-pedahohichnoi akademii im. Tarasa Shevchenka. Serii: Pedahohika*, 9, 141–151 (in Ukrainian)
[Врочинська, Л. І. (2018). Педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти до застосування інноваційних технологій у роботі з дітьми. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка*, 9, 141–151].